

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Judicium Ecclesiasticum Seu Decretalium Gregorij IX.
Pont. Max. Liber II.**

Schmalzgrueber, Franz

Ingolstadii, 1726

§. III. De Objecto Probationis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74990](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74990)

tionem veritatis tendat, à bonis moribus alienum non minus est, quam pactum, cui adjicitur: & hinc sicut pactum tale non tenet, ita nec juramentum obligat. Accedit, quia Juramentum, quod fit contra Jus publicum, obligatorium esse non potest. Tale esset in casu nostro, quo adstringeretur partes ad certum probationis genus e. g. per Instrumentum, exclusa probatione per testes, cujus usus per Jus publicum tanquam necessarius laudatur, & recipitur *l. testimonium 1. ff. de testib.*

Hinc, quæ in contrarium afferuntur, hoc ipso corrumpunt, & sequitur, non obstante hujusmodi pacto, & Juramento, quod ei additum est, alias probationes ad veritatem probandam adhiberi posse, si probationes pacto expressæ deficiant.

50 Quæritur 7. Si causa ad alium Judicem devolvatur, quid agendum cum actis Processus, & Judicij prioris? *xy. tunc remitti ad Judicem, ad quem causa devoluta est, debent, & eidem exhiberi, ut habetur c. causam 11. de testib. & sumitur ex c. bone 15. h. tit.* Ex quo sequitur acta in priore Judicio valere etiam in posteriore, & in hoc ex actis prioris Judicij procedendum esse, ut notant Vivian. in *c. bone cit.* Laym. *ibid. n. 2.* Barbof. *n. 1.* Wagn. in *Exeges. ejusd. cap.* Ratio est, quia idem Judicium, & tribunal esse censentur. Hinc repeti non debent a-

cta prioris Judicij; quia sufficienter fidem faciunt etiam in Judicio posteriore inter easdem partes litigantes: quod tamen intellige de actis instructorijs causæ tantum, & de decisorijs litis; nam ordinatoria litis, uti est citatio, libelli oblatio, Juramentum calumniæ, litis contestatio, datus terminus dilationum &c. si in alio Tribunali causa sit agitanda, repeti debent, quod non ad fidem faciendam, sed ad ordinem Judicij pertineant, qui in quocunque Tribunali servandus est. Plura de hoc *Tit. seq.*

Dubitatur, quomodo Acta Judicij, si perdita sint, probari possint? *xy. pro-* bari posse per duos testes, qui deponant se illa antea inspexisse, & legisse: imò sufficet quandoque confessio partium. Hinc si partes litigantes propria voce confiteantur litis contestationem esse factam, licet in actis illud non reperiatur, standum erit confessione illarum, ita, ut repetere illam non sit necesse, ut notat Abb. in *c. fin. h. tit. n. 2.* Pirh. *hic n. 69.* & ratio est, quia etsi aliàs confessio partium in his, quæ non dependent ab earum arbitrio, fidem non mereatur, fidem tamen meretur, si aliunde sit præsumptio, uti est in casu nostro; cum enim litis contestatio sit de substantia processus, merito præsumitur esse facta *l. sciendum 30. ff. de V. O. Abb. n. 2. cit.* Felin. *ibid. n. 2.* Pirh. *l. cit.*

§. III.

De Objecto Probationis.

SUMMARIUM.

52. Quid sit probandum?

53. 54. 55. Quomodo probandi sint Limites locorum?

56. 57. 58. 59. 60. Quomodo Filiatio?

61. 62. 63. Quomodo Aetas?

64. 65. 66. Virginitas?

52 **Q**uæritur 1. quid sit probandum? *xy.* in genere loquendo probatio versatur circa factum controversum, ad causæ decisionem pertinens, & quod directè probari possit, sive deinde criminale illud fuerit, sive civile. Hiltrop. *p. 3. tit. 3. §. cui incumb. n. 46.* Welsenbec. *ff. h. tit. n. 7.* Pirh. *hic n. 31.* König *n. 18.* Sannig *c. 4. n. 4.* Dixi 1. circa factum: quia, quæ sunt Juris, cum certa illa, & nota Judici præsumantur, non probantur in Judicij, sed allegantur ad inferendum aliquid aliud, quod in facto, aut faciendo consistit, prout notavi *suprà n. 3.* Excipiuntur ea, quæ sunt Juris municipalis, vel consuetudinarij; quia hæc æquiparantur quæstionibus facti: Item quæ sunt Juris communis quidem, sed dubij, quod Leges aliquo modo videantur esse contrariæ: tunc enim sensus Legis ex communi DD. opinione probari potest, &

debet. Dixi 2. *controversum*; nam facta notoria probatione non indigent: de quo vide *n. 3. cit.* Dixi 3. *ad causæ decisionem pertinens*; nam impertinentium probatio, utpote inutilis, non est recipienda, nedum decernenda. Hiltrop. *l. cit. n. 53.* cum reliquis *suprà.* Dixi 4. *quod directè probari possit*, saltem per conjecturas, vel Juramentum, cujusmodi sunt, quæ suapte naturâ occultæ, & clam remotis arbitris fieri solent; nam ea, quæ nullam omnino probationem suscipiunt, ut sunt propositiones merè negativæ, non coarctatæ certo loco, & tempore, nec debent, nec possunt probari. Welsenbec. Pirh. *l. cit.* Dixi 5. *sive criminale fuerit, sive civile*, cum hoc tamen discrimine, quod in civilibus causis sufficiant probationes minores, in Criminalibus autem requirantur plenissimæ, ob gravitatem præjudicij, quod secum trahunt *l. fin. C. h. tit.*

L 1 3

Quæ-

53 **Quæritur 2.** quomodo probandi sint *Confinēs*, seu *Limites* Diocesium, Parochiarum & aliorum locorum? *¶* *¶* modus refertur *c. cum causam 13. h. tit.* & tradunt ibi DD. 1. enim probari possunt per Libros, & scripturas antiquas *c. cum causam cit. & l. Tutius 48. ff. de action. empt.* Quænam scripturæ antiquæ dici debeant, controvertunt DD. aliqui putant sufficere 40. annos; aliqui requirunt tempus excedens hominum memoriam: optimè illud relinquitur arbitrio Judicis, qui pro temporum, & rerum circumstantijs, quod æquum est, statuet.

2. Per Monumenta vetera *l. in finalibus 11. ff. fin. regund.* Talia sunt historiæ antiquæ, & Chronica, si tamen illis à majoribus nostris fides sit adhibita; lapides terminales, cippi, & tabulæ aereæ, quibus fines, & formæ agrorum inscriptæ leguntur; arma sculpta affixa, vel depicta in monumentis, domibus, & capellis; item Inscriptiones, seu Epitaphia antiqua &c. nam his, nisi fraus probetur, plena adhibetur fides, cum locum Instrumenti publici habeant, ut cum alijs docet Gonzal. *in c. 13. cit. n. 5.*

3. Per testes *c. cum causam cit.* Ex istis in hac materia finium maximè idonei sunt ij, qui in vicinis, & circumjacentibus locis habitant *arg. l. alt. Prætor 1. §. flumen 1. ff. de flumin.* item rustici, qui plerumque terminos adeunt, & loca ipsa vident *l. si chorus 79. §. his verbis 1. ff. de fideicom. 3.* Neque interest, etsi testes isti sint domestici, ut fusè probat Mascard. *concl. 395. à n. 9.* & ex eo docet Gonzal. *in c. 13. cit. n. 6.* sufficiunt etiam testes de auditu, modò expressè testentur se id audivisse à suis Majoribus, & eorum aliquot nomen Abb. *in c. 13. cit. n. 1. not. 2.* Ratio est, quia cum probatio per testes deponentes de visu in factis antiquis, quæ vitam hominum excedunt, sit impossibilis, major probatio, quam per auditum requiri non potest.

4. Per famam publicam. Imol. *in c. 13. cit. n. 5.* Felin. *ibid. n. 9.* Neque obstat 1. quòd regulariter sola fama per se sine alijs adminiculis non probet; nam hoc non procedit in factis antiquis, ubi admittuntur leviores probationes. Non obstat 2. quòd *in c. cit.* ultra famam requirantur quæcunque adminicula ad probandum in rebus antiquis; quia ut rectè textum hunc explicat Barbof. *l. cit.* particula *Et* accipi debet non copulativè, sed disjunctivè, sicut subinde accipitur juxta subjectam materiam, de qua agitur.

5. Denique per Præsumptiones, conjecturas, & indicia, si plures jungantur simul, & ob diuturnitatem temporis res alio modo difficulter probari possit: imò etiam duæ ejusmodi præsumptiones, vel conjecturæ hoc casu faciunt plenam fidem; quia quæ non profunt singula, juncta juvant, Gloss. *fin. in c. 1. cit.*

Videatur de hoc Abb. *in c. 13. cit. n. 1.* Vivian. *ibid. in Ration.* Henr. Canif. *n. 1.* Laym. *à n. 1.* Gonzal. *à n. 4.* Barbof. *à n. 3.* Hiltrop. *p. 3. tit. 8. §. de specieb. probat. n. 4.* Perez *in C. h. tit. num. 11.* Pirh. *à num. 52.*

Quæritur 3. quomodo probanda sit *Filiatio*? *¶* *¶* Filiationis probationem esse duplicem, aliam videlicet veram, & aliam præsumptam. Vera, & certa tantum datur ex parte matris *l. quia semper 5. ff. de in jus vocand.* ex parte patris filiatio probari potest præsumptivè tantum. Ratio est, quia mater semper est certa, pater autem non item. Hinc adhiberi in subsidium debent conjecturæ, & præsumptiones. Ista autem ex varijs indicijs & causis nascuntur: de quibus passim DD. præsertim Abb. *in c. per tuas 10. h. tit. à n. 1.* Felin. *ibid. à n. 1.* Vivian. *in ration.* Menoch. *de arbitr. cas. 89.* Mascard. *de probat. concl. 788. & seqq.* Laym. *in c. 10. cit. à n. 2.* Gonzal. *à n. 10.* Fagn. *à n. 1.* Henr. Canif. *n. 1. & seqq.* Barbof. *n. 1. & seqq.* Pirh. *n. 44. & seqq.* Schamb. *n. 12.* Wiest. *n. 60. & seqq.* & novissimè R. P. Schmier *Proc. Judic. c. 7. n. 138. & seqq.*

Et 1. quidem si quis natus sit ex uxore in domo mariti cum ea cohabitantis, & potentis generare; tunc enim filius ipsius esse præsumitur *l. filium 6. ff. de his, qui sui, vel alien. Jur. l. si vicinis 9. C. de Nuptijs.* Estque præsumptio ista Juris, & de Jure ita, ut adversus eam non admittatur probatio: & *Extenditur 1.* ut procedat, etiam si constet matrem eodem tempore cum alio viro onfuetudinem habuisse, adeoque adulterium commississe; nam etiam eo casu filius talis præsumitur genitus ex legitimo marito potius, quam ex adultero: sedque tum ob favorem matrimonij, tum quia universim in dubio benignior, & favorabilior præsumptio, & interpretatio est facienda *c. estote 2. de R. J. Gonzal. in c. 10. cit. n. 3.* Laym. *ibid. n. 2.* Barb. *n. 3.* Wiest. *n. 60.* Neque obstat, etsi filius ita natus præferat similitudinem non mariti, sed adulteri; adhuc enim mariti esse creditur, quòd similitudo ista non attendatur, & ex alijs causis oriri possit. *Extenditur 2.* etsi uxor habitaret extra domum mariti; nam si hic quandoque ad illam solebat accedere, præsumi debet pro legitima nativitate, cum fieri potuerit, ut is genitus fuerit ex marito. Pirh. *n. 46.* Schambog. *n. 12.* Wiest. *n. 63.* & apud hunc Paleot. *de Noth. & spur. c. 24. n. 1.* Menoch. *l. cit. n. 25.* *Extenditur 3.* etsi mater dicat, se filium talem ex adultere rio concepisse; quia adhuc standum est Juri præsumenti ipsum esse legitimum, donec probetur contrarium: quod non fit per assertionem matris; tum quia est testis singularis; tum quia deponit de propria turpitudine, & propterea ei credendum non est. *Extenditur 4.* etiam ad natum ex concubina; nam qui domi eam habuit, præsumi-

fumitur esse pater filij ex ea nati. Laym. in c. 10. cit. n. 4. Barbof. *ibid.* n. 2. Ratio est, quia hoc favorabilis, & melius est filio, quam ut dicatur vulgò conceptus, atque incerto patre.

2. Siquis ab aliquo filius appellatus, ut filius habitus, educatus, & tractatus fuit c. per tuas 10. b. tit. tunc enim constituitur in quasi possessione filiationis, ut verè filius præsumatur, & ceteri debeant, donec contrarium probetur. Ratio est, quia, ut l. generaliter 13. C. de non num. pec. Imperator loquitur, *Nimis indignum est, ut quod sua quisque voce dilucide protestatus est, id in eundem ipsum casum infirmari, testimoniòque proprio resistere possit.* Dixi autem, siquis ab aliquo filius appellatus, ut filius habitus &c. sola enim nominatio filij non probat aliquem esse filium, ut colligitur ex c. per tuas cit. ubi ultra nominationem Innocentius alia adminicula expendit: & ratio est, quia nominatio non concludit aliquem esse filium, sed multoties incidenter, & in alium finem plerumque potius blandiendi, quam veritatis inducendæ gratiâ fieri solet. Hinc, ut ex nominatione probetur filiatio, alia adminicula debent concurrere: qualia sunt, si aliquis nominetur filius eo modo, atque in eo actu, ut non nisi filio conveniat ea nuncupatio, ut est emancipatio, exhereditatio &c. siquis in iudicio confessus sit esse filium suum, vel extra illud datâ operâ præsentem nominavit filium suum; si filium suum nominavit in instrumento publico, vel in privato diem nativitatis ejusdem filij annotavit; si educavit, aluit, & tractavit ut filium &c. In his enim casibus nominatio magnam præsumptionem facit, & parit probationem saltem semiplenam, ita ut onus probandi rejiciatur in Adversarium, & sic compellatur, & tractatus constituitur in quasi possessione filiationis, quâ non privabitur, est postea pars altera etiam jurata, neget esse filium suum, ut patet ex c. per tuas cit. Ratio est, quia jus acquisitum in filio sine ejus factò ab eo auferri non potest l. id quod nostrum 11. ff. de R. J. alioquin parentes facile possent ad suum placitum, & pro libitu filios proprios à sua cura, & successione repellere, negando eos esse filios suos addito Juramento proprio, quod durissimum foret. Excipitur 1. nisi pater probabiliter probet, quòd errore deceptus eum pro filio suo habuerit; tunc enim, detecto errore, ac veritate, cessat præsumptio filiationis arg. c. transmissæ 3. qui fil. legit. P. Wiest. hic n. 66. Excipitur 2. si filius, postquam ab eo, qui ipsum aliquot annis filium nominavit, & ut talem tractavit, tanquam extraneus ejectus fuit, hujusmodi repudationi acquievit, & in alterius domum se contulit, etque tanquam patri adhæret; nam eo casu non tam ejicientis, quàm suo factò possessionem filiationis perdidit, cum censeatur Juri suo ren-

nuntiâsse. Felin. in c. per tuas cit. n. 14. Palæot. de Noth. & spur. c. 25. n. 7. Menoch. de arbit. cas. 89. n. 75. Wiest. hic n. 66. cit.

3. Ex communi fama, & opinione, præsertim domesticorum, consanguineorum, ac vicinorum, testantium, quòd talis communiter sit nominatus habitus, & tractatus ut filius. Et quidem si hujusmodi fama alijs adminiculis, puta filij nominatione, unius testimonio &c. corroborata sit, certum est per eam plenè filiationem probari; quia fama ita corroborata vim probandi plenè habet etiam in alijs Causis Civilibus. An verò etiam plenè probet filiationem, si adminicula ista non accedant, controversatur inter DD. Affirmant Ant. de Butrio in c. transmissæ cit. Palæot. c. 23. n. 2. Menoch. casu cit. n. 86. & alij apud istum. Moventur 1. verbis c. per tuas cit. ibi: *Filius ejus nominatus communiter fuit*, ubi vox communiter videtur vindicare famam communem. Cum igitur Pontifex in eo textu deciderit Patris contrarium deponentis Juramento illo casu standum non esse, dicendum erit, per hujusmodi famam plenè probari filiationem. 2. c. transmissæ cit. ubi vicinæ fama in filiationis probatione ab Alexandro III. rejecta est propter contrariam viri, & mulieris negationem. Igitur per argumentum à sensu contrario, negatione illa seclusa, filiatio per famam legitimè fuisset probata. 3. l. si mater 6. ne de stat. defunct. ubi famæ, seu communi opinioni adstruitur vis aliquem constituendi in quasi possessione ingenuitatis. Igitur constituere etiam poterit in quasi possessione filiationis. Sed dicendum, famam ejusmodi, si alijs adminiculis suffulta non sit, non habere majorem vim probandi, quàm semiplenam. Abb. in c. transmissæ cit. n. 10. Felin. in c. per tuas cit. n. 15. Decius *ibid.* n. 8. Gonzal. n. 14. Wiest. hic n. 69. Ratio est, quia fama de Jure rei fidem solummodo confirmat l. testium 3. §. ejusdem 2. ff. de testib. igitur sola fidem plenam non facit. Accedit, quia vis plenè probandi filiationem nullo Jure famæ concessa est. Vide dicta supra n. 22. & tribus seqq. Neque contrarium probant Argumenta adversæ sententiæ. Ad 1. verba illa *Filius communiter nominatus fuit*, non ad viciniam, sed ad concubinariorum, virum, & mulierem, referri debent, ita, ut sensus sit, eum, de cujus filiatione agebatur, communiter, h. e. ab ambobus ita nominatum, & pro tali habitum fuisse. Ad 2. si fama sola vim habet probandi plenè, in causa c. cit. debuisset prævalere inficiationi viri & mulieris, factæ in causa liberorum: quod tamen noluit l. cit. Pontifex. Ad 3. in casu l. si mater cit. quasi possessionem ingenuitatis non induxit fama sola, sed conjuncta cum quinquennij præscriptione, de qua toto Titulo illo agitur.

4. Ex Civitatis, vel oppidi actis, si in his,

his, quinam prolium in lucem editarum parentes sint, ab Officiali publico adnotetur; ex libris Parochialibus, in quibus scribuntur, atque notantur nomina, parentes, patrini Baptizatorum; ex annotationibus ipsorum parentum, in quibus isti scripserunt diem natiuitatis suarum prolium; ex alijs instrumentis antiquis, quamvis verba enuntiativè duntaxat concepta sint &c. Barbof. in c. 10. cit. n. 4. Gonzal. *ibid.* n. 14. in fin. Pirh. n. 48. circa fin. Wiest. n. 70.

Quocunque ex his modis probata sit filiatio, eam vim probatio ista habet, ut is, qui probatus sic est esse filius alicujus, contrahere nequeat Matrimonium cum consanguineis sic probati patris, ut patet ex c. 10. cit. in fin. & habet Gloss. *fin. ibid.* Henr. Canif. n. 4. Laym. n. 1. Pirh. n. 44. idque ob morale periculum incestus.

61 Quæritur 4. an, à quo, & quomodo probanda sit Ætas? R. distinguendum inter tres præcipuè casus. *Primus est*, quo ætas certa ab agente allegatur ad fundandam intentionem suam, ut si petens admitti ad Professionem Religiosam, dicat se jam complevisse annum ætatis decimum sextum; si suscepturus Sacerdotium asserat, se annum vigesimum quintum jam attingisse; si implorans beneficium restitutionis in integrum, asserat se adhuc minorem esse &c. *Secundus*, quo ætas allegatur ad impediendam promotionem, seu admissionem alterius ad officium, Beneficium, Ordinem &c. e. g. si Titio, quem Procuratorem suum in Judicio consultuit Cajus, pars adversa opponat, quòd 25. annis minor sit; si Mavio, in Episcopum eligendo unus ex Capitularibus opponat, eum non implevisse annum ætatis trigessimum &c. *Tertius*, quo ætas allegatur ad impugnandum actum jam perfectum, ut si ad impugnandam collationem Beneficij Curati Adversarius dicat, eum, cui collatio illius facta est, annum 25. ætatis nondum inchoasse, vel ad impugnandam electionem Episcopi jam factam præterdat Electum habere defectum ætatis Jure requisitæ &c.

62 In quolibet horum Casuum ætas, vel defectus ætatis requisitæ probari debet ab eo, qui intentionem suam fundat in ætate, vel defectu ætatis asserto, prout patet ex c. in presentia s. b. tit. sed cum discrimine; nam in primo casu debet probare ætatem requisitam is, qui intentionem suam in ea fundat; & ratio est, quia etsi ista aliàs sit qualitas naturalis, cum tamen in continuo progressu sit, & cursu temporis semper varietur, ideò Jus eandem non præsumit. In secundo casu non à promovendo, vel admittendo ætas, sed ab Adversario defectus ætatis probandus est ob generalem regulam, quòd excipiens probare debeat exceptionem suam. Atqui is, qui ad impediendam promotionem, electionem &c. allegat defectum requisitæ

ætatis, hac pro exceptione utitur, & in ea se fundat. Ergo &c. Neque obstat, quòd exceptio hæc, quâ opponens dicit, promovendum non esse constitutum in ætate requisita, videatur esse negativa, & conf. probari non debeat; est enim negativa prægnans, quia implicite affirmat hunc, qui aspirat ad officium, esse in ætate minori, conf. probari potest, & debet. Excipitur, quando ex promotione alicujus, qui ætatis requisitæ defectum habet, sequeretur dispendium animarum propter actus nullitatem; nam tunc ad istud avertendum teneretur promovendus ætatis defectum aperire. In tertio casu ætatem, vel defectum ætatis probare debet ille, qui actum jam perfectum impugnat; quia præsumptio Juris est actum antecedentem rite, & rectè celebratum esse. Accedit, quia principium generale est, quòd quisque probare debeat id, in quo fundat intentionem suam.

Probari autem Ætas potest 1. 63 Testimonio ipsorummet Parentum, propinquorum, domesticorum, quibus ea, quæ domi contingere, notiora sunt, quàm extraneis. 2. Per librum Parochi, in quo inscribi solent infantes baptizati. 3. Per depositionem obstetricum, quæ interfuere partui, vel parturientium, qui susceperunt infantem ex baptismo &c. 4. Per alia indicia, & conjecturas sumptas ex habitu corporis &c. Mascard. concl. 668. Et seqq. Menoch. l. 2. præsumpt. 51. Antonell. tr. de temp. Legal. l. 2. c. 12. per tot.

Quæritur 5. quid judicandum casu, 64 quo mulier tam Juramento proprio, quàm testimonio plurium mulierum, ex aspectu corporis testificantium eam esse virginem, se virginem dicit; vir autem per Juramentum asseverat eam se cognovisse? Casus hic ponitur c. proposuisti 4. h. tit. Videtur judicandum pro viro; quia can. si quis 3. caus. 23. q. & c. continebatur 6. de despons. impub. dicitur, si vir dixerit, quòd uxorem suam cognoverit, idque Juramento firmaverit, & mulier id negaverit (etiam cum Juramento) pro viri standum Juramento esse, quòd vir sit caput mulieris, & hinc magis ipsi credendum sit, quàm mulieri. Accedit, quia fallaces sunt inspectiones omnes, ut propterea virginittatis Judicium difficile, ac impossibile judicetur. Neque confirmat hoc Juramentum mulieris; quia mulier, dum novas nuptias appetit, facile pejerat l. ambiguitates 2. C. de indict. viduit.

Sed his non obstantibus, decidendum 65 pro uxore. Ita factum c. proposuisti cit. & docent Vivian. *ibid.* in rational. Henr. Canif. n. 1. Et 2. Laym. n. 2. Barbof. n. 1. Wagnereck in Exegef. Pirh. hic n. 39. Sannig c. 4. n. 5. Ratio est, quia in concursu probationum sibi contrarium semper plenior prævalet c. licet 9. h. tit. c. in nostra 32. de testib. l. ob carmen 21. S. fin. ff. eod. sed in casu c. pro-

proposuisti cit. probatio mulieris plenior fuit, cum præter Juramentum à se depositum assertionem suam firmaret testimonio septem matronarum, quarum iudicio, cum perita in arte fuerint, plurimum deferendum fuit. Ergo &c. Sed neque requiritur tantus numerus testium matronarum; nam sufficit, si pro virginitate deponant duæ, vel tres mulieres, modò fuerint honestæ, & artis peritæ, ac testimonium juratæ dicant, ut tradit Gloss. in can. nec aliqua 4. V. obstetricum caus. 27. q. 1. Henr. Canif. in c. proposuisti cit. n. 7. & 9. Barbof. ibid. n. 7. cum alijs.

tra viri Juramentum proponitur depositio jurata uxoris tantum, non verò, quando huic suffragantur etiam alia testimonia; tunc enim plenior, ut dixi, est uxoris probatio, & cons. præferenda Juramento mariti. Ad Conf. etli fallax sit inspectio obstetricum, tamen juncta tam harum, quam ipsius mulieris Juramento parit fidem plenior, quam Juramentum solius mariti, affirmantis se mulierem cognovisse: unde illi potius, quam huic deferendum est, ita tamen, ut admittatur probatio in contrarium, quod fieri potest per inspectionem ab alijs mulieribus æquè peritis faciendam.

TITULUS XX.

De Testibus, & Attestationibus.

Post tractationem de Probationibus in genere descendendum ad harum Species. Inter istas prima, & utilissima occurrit, quæ defumitur ex Testimonio, & depositione Testium,

cumque viva istorum voce fiat, præ alijs excellentiorem, & efficaciorē probandi modum continet. Hinc ante alias Probationum species hic de Testibus, & Attestationibus agitur.

S. I.

De Natura, & Qualitate Testium.

SUMMARIUM.

1. Definitio, & Varietas Testium.
2. Admittuntur Testes omnes, qui Jure non prohibentur.
3. 4. Jure naturali prohibentur furiosi, infantes &c.
5. 6. Jure positivo removentur primò impuberes.
7. 8. Secundo cæci, surdi, & muti cum limitatione.
9. 10. 11. Tertio Servi propriè dicti.
12. 13. Quarto corrupti pecuniâ pro dicendo Testimonio.
14. Qui etiam datorum non acquirunt dominium.

15. Nisi pro expensis itineris &c. data sint.
16. Sexto infames.
17. Cum exceptione.
18. 19. Septimò criminosi.
20. Casus excepti.
21. 22. 23. Octavo Accusati, & incarcerati ob crimen grave, & infamiam irrogans.
24. 25. Nonò perjuri.
26. Decimò Excommunicati.
27. Testimonium tamen ipsorum valet.
28. Undecimò Persona viles.

Quæritur 1. quidnam sint Testes, & quid eorum Attestationes? Respondetur sunt Persona, quæ de re, aut factò aliquo dubio & controverso legitime evocata testimonium dicunt; vel generalitèr: quæ ad fidem alicujus rei faciendam adhibentur. Attestationes verò sunt ipsorum testium depositiones, seu asseverationes super factò aliquo. Testium alij sunt Judiciales, qui in Judicio; alij Instrumentarij, qui in instrumento; alij Testamentarij, qui in Testamento adhibentur. In hoc Titulo potissimum agitur de Testibus Judicialibus, De his c. placuit 1. h. tit. decernitur, ut sint idonei, fideles, & jejuni.

Dicitur 1. Idonei, i. e. qui non prohibentur testificari. Et hi non unius sunt

generis; nam aliqui ex his dicuntur omni exceptione majores, qui videlicet nulla legitima exceptione à Testimonio deponendo repellì possunt; alij minorem fidem merentur, quia tamen eorum defectus alijs adminiculis suppleri potest, in certis casibus etiam ipsi permittuntur testificari.

Dicitur 2. Fideles: qua voce quidam Interpretes putant excludi Infideles, Judæos, Hereticos &c. sed meliùs apud Gonzal. in c. placuit cit. n. 2. & alios idem sonat, quod Fide digni. Consonat huic Interpretationi expositio Gratiani, qui ubi in Decretalibus l. cit. habetur Fideles, ipse can. placuit 2. caus. 4. q. 3. in suo Decreto posuit Fideliores.

Dicitur 3. Jejuni: hoc autem solùm est de honestate, & decentia ob reverentiam

Mm

tiam